

Strategi Norges Nasjonalparkkommuner (NPKL)

2021 – 2026

Hvordan NPKL kan bli enda viktigere
for bred verdiskaping i og rundt våre verneområder

Innfallsport Sjunkehatten nasjonalpark. Foto Jostein Strømsnes

**Norges
nasjonalparkkommuner**

Innledning

Dette dokumentet etterfølger Strategidokument for Norges nasjonalparkkommuner og nasjonalparklandsbyer 2017-2021, som ble vedtatt 4. mai 2017. Den forrige strategien hadde mange overordna mål, delmål og tiltak. Strategisk ble følgende mål fremhevet:

- Styrke merkevaren Norges nasjonalparker nasjonalt og internasjonalt
- Være en synlig aktør under merkevaren Norges nasjonalparker
- Skape en felles identitet blant medlemmene
- Bidra til lokal verdiskaping og næringsutvikling i samsvar med verneformålet
- Tett dialog med strategiske samarbeidspartnere
- Jobbe for et bærekraftig reiseliv

Målene var til dels lite målbare, noe som gjør det utfordrende å evaluere måloppnåelsen, men det kan se ut til at gjennomføringen har vært størst for tiltakene der ansvaret lå hos daglig leder og styret. I årene 2018-2020 har NPKL prioritert besøk og informasjon til eksisterende og potensielt nye nasjonalparkkommuner.

Situasjonsbildet

Gjennom intervjuer ifm. arbeidet med ny strategiplan med medlemskommuner, forvaltning på fylkesnivå, forskning og statlige institusjoner, har følgende bilde avtegnet seg:

- Det er stort sprik blant medlemskommunene både med hensyn til utfordringer, ressurser, kapasitet, ambisjoner og engasjement.
- Kommunen opplever samarbeidet i NPKL som relevant og viktig for egne interesser som nasjonalparkkommune, samtidig som flere av medlemskommunene har et svakt engasjement og lav bevissthet rundt nytteverdien av medlemskapet.
- Eksterne aktører og partnere som Innovasjon Norge, KS og Miljødirektoratet ser et stort potensial for verdiskaping knyttet til nasjonalparkene. I mange land er natur et knapphetsgode, og slike typer opplevelser vil øke i verdi. Natur er også etterspurt av et økende segment av folk som flytter dit de kan utøve sine interesser og drive naturbasert aktivitet. Det forventes derfor at både natur og lokal kultur vil få økende attraktivitet framover.
- Kommunen har en rekke lovpålagte oppgaver som må prioriteres, og det kan være krevende å prioritere ressurser til ikke-lovpålagte oppgaver. Mange kommuner har utfordrende økonomi, mangel på ressurser, kapasitet og kompetanse, i tillegg til utfordringer med bosetting og arbeidsplasser.
- Medlemskommunene har ulike utfordringer og ambisjoner for verdiskaping med grunnlag i nasjonalparkene, og utfordringene er komplekse. Utfordringene kan være knyttet til både naturforvaltning, besøksforvaltning, allemannsrett kontra kommersiell utnyttelse, regionale samarbeid og samarbeid mellom kommune, nasjonalparkstyre og næringsaktører.
- Merkevareeier har i liten grad investert i merkevaren, og den er fortsatt lite kjent både i Norge og internasjonalt. En følge av dette er at potensialet i nasjonalparkkommunestatusen og merkevareprogrammet i liten grad er utnyttet av kommunene.
- Politiske og organisatoriske initiativ i NPKL tas i all hovedsak av styret og daglig leder. Kommunen opptrer i stor grad reaktivt.

Hvordan øke nytteverdien av NPKL for medlemmene?

Nasjonalparkkommunene trenger å bli mer synlige, både for besøkende og mulige nye innbyggere. Dersom kommunen kan tilby bærekraftige naturopplevelser styrker det omdømmet og bidrar til lokalsamfunn som er gode både å besøke og bo i.

Gitt de begrensede administrative ressurser og kun én ansatt (daglig leder) som NPKL har tilgjengelig i dag, er det avgjørende å skape et større engasjement og deltagelse fra kommunens side for å gi kraft til det videre samarbeidet. Samtidig må innsatsområdene spisses slik at det kan oppnås resultater på de områdene som er viktige for kommunene.

Engasjementet må i større grad komme nedenfra, «bottom-up». Ved å utvikle et samarbeid på tvers, der kommunene kan drive erfaringsutveksling og kompetanseformidling seg imellom, kan det hentes ut konkrete gevinster av samarbeidet. Her er det mye å hente eksempelvis innenfor besøksforvaltning, planfaglige utfordringer og regionalt samarbeid knyttet til nasjonalparkene. Et slikt samarbeid kan fasiliteres i form av webinarer, fysiske samlinger, fagnettverk og fagråd.

En forsterket samhandling mellom medlemskommunene, sammen med et mer helhetlig uttrykk utad mht. skilting mv., vil styrke samarbeidet og gi en sterkere felles identitet. Ledelsen i NPKL kan på denne måten konsentrere mer av sin aktivitet mot fasilitering av det interne samarbeidet og dialog med eksterne samarbeidspartnere, nasjonal forvaltning og politikk. Økt samarbeid med andre interesseorganisasjoner som jobber som utviklingsaktører innenfor samme felt som NPKL, bør utforskes nærmere. Aktuelle her er eksempelvis «Norske Parker», som både har beslektet formål og medlemsgrunnlag. Også samarbeidet med Miljødirektoratet, Distriktssenteret og studie- og forskingsmiljøer bør utvikles videre.

I arbeidet med ny strategi har det ikke blitt lagt til grunn økte ressursbidrag til NPKL fra kommunenes side. Skal en lykkes med den nye strategien, bør kommunene imidlertid over i en mer proaktiv rolle i samarbeidet. Det forutsetter at kommunene «går om bord» og prioriterer arbeidet i egen organisasjon. Dette vil utvilsomt gi større nytteverdi og et sterkere eierskap, som også vil styrke merkevaren framover.

Det er et stort potensial for å øke medlemsmassen. Så langt har 97 kommuner mulighet til å søke status som nasjonalparkkommune, mens det foreløpig er 38 medlemmer i NPKL. Flere medlemmer vil bidra til å øke foreningens gjennomslagskraft. Det vil være behov for å styrke foreningens administrative ressurser i tråd med medlemsveksten.

Om NPKL

Et nettverk av 5 nasjonalparklandsbyer og 24 nasjonalparkkommuner ble etablert i 2008 etter initiativ fra det daværende Direktoratet for Naturforvaltning, nå Miljødirektoratet. Foreningen Norges nasjonalparkkommuner og nasjonalparklandsbyer (NPKL) ble stiftet 23. januar 2015, og skiftet i 2018 navn til Norges nasjonalparkkommuner. Pr. 1.02.21. består NPKL av 38 medlemskommuner.

Kommuner med nasjonalparkareal på land større enn 1 km² kan søke Miljødirektoratet om status som nasjonalparkkommune. Pr. april 2021 gjelder dette 97 kommuner. Kommuner som har fått status som nasjonalparkkommune kan søke medlemskap i NPKL.

Formål (jfr. Vedtekter §2)

Foreningens formål er å stimulere og bidra til lokal verdiskaping og næringsutvikling med grunnlag i merkevaren Norges nasjonalparker.

Nasjonalparkene gir mulighet for økonomisk, kulturell, sosial og miljømessig verdiskaping. Foreningen skal samle og koordinere ressursene og innsatsen slik at medlemmene som aktører under merkevaren Norges nasjonalparker kan bidra til at merkevarens intensjoner og muligheter blir oppfylt.

Foreningen skal ikke delta i forvaltningen av nasjonalparkene.

Verdier

Ekte – Bærekraftig – Verdiskapende

Visjon

Norges nasjonalparkkommuner – gode å besøke, gode å bo i

Hovedmålsetting

I denne strategien er det, sammenlignet med forrige strategi, gjort forsøk på en sterkere prioritering, færre og tydeligere satsingsområder og mulighet for evaluering underveis.

Som det framgår av formålsparagrafen for NPKL, skal foreningen «stimulere og bidra til lokal verdiskaping og næringsutvikling med grunnlag i merkevaren Norges nasjonalparker». Her er det naturlig å se på hele *kundereisen** til den besøkende. Den begynner gjerne med et digitalt søk og avsluttes ved deling av opplevelsen i etterkant, gjerne på sosiale medier. Besøkende i en nasjonalparkkommune har forventninger som bør bli innfridd, og gjerne overgått. Dette krever bl.a. god besøkshåndtering og godt samarbeid med lokale næringsaktører. NPKL har et stort potensiale for å utveksle erfaring og «beste praksis» internt mellom medlemmene, ved å skape arenaer for samarbeid og nettverk, kompetanseformidling og koordinering. Samtidig er det viktig at foreningen fortsatt har et eksternt fokus, hvor en skal representere nasjonalparkkommunens interesser overfor sentrale myndigheter og aktører.

***Kundereisen** defineres fra behov eller ønske om reise/avkobling oppstår, innhenting av informasjon, beslutning om kjøp, gjennomføring av selve opplevelsen, gjerne med overnatting og besøk hos ulike aktører underveis, til hjemreise og deling av opplevelser i etterkant.

Hovedmål: Bidra til at Norges nasjonalparkkommuner skaper verdier for lokalsamfunn og næringsliv med utgangspunkt i nasjonalparkene

Satsingsområder:

- Legge til rette for kompetanseutveksling og deling («beste praksis») mellom nasjonalparkkommunene
- Posisjonere nasjonalparkkommunene som premissleverandør nasjonalt (inn mot nasjonale myndigheter og virkemiddelapparat)
- Bedre profesjonalitet mht kundereisen

Trolltindane 2 i ytterkanten av Reinheimen nasjonalpark.
Foto Jan Petter Vad

Viewpoint Snøhetta. Foto Jo Skorem (villrein.no)

Om strategiprosessen

Rådhuset Vingelen AS ble engasjert som prosessleder i januar 2021. Else Marie Heireth Jørgensen (Færder), Dag Høiholt Vågsnes (Gausdal) og Kristian Fiskum Nesser (Lierne) ble oppnevnt som arbeidsgruppe. I tillegg har daglig leder i NPKL, Bjørn Åge Jenssen, deltatt i arbeidet.

Det er gjennomført 12 dybdeintervjuer med strategiske samarbeidspartnere, bl.a. Miljødirektoratet, Innovasjon Norge, KS, Nordland Fylkeskommune, NMBU og et utvalg medlemskommuner. Alle medlemskommunene ble invitert til å delta på digitale workshops, og 29 av disse deltok. Medlemmene fikk utkast til strategidokument tilsendt 27. april og ble bedt om innspill med svarfrist 31. mai. Strategien skal presenteres på årsmøtet 3. juni 2021.

Strategiske satsingsområder

Satsingsområder	Hva gjør NPKL?	Målgruppe	Delmål	Måleparameter
Legge til rette for kompetanseutveksling og deling («beste praksis») mellom nasjonalparkkommunene	Vi gjør kommunene mer kompetente som NP-kommuner Pådriver for god besøksforvaltning og bærekraftig reiseliv som skaper lokal stolthet og bolyst	NP-kommuner (intern)	Skape samarbeidsplattformer for dialog, kompetanseutveksling og erfaringsdeling Fungere som kompetansebank bl.a. mht næringsutvikling og regionalt samarbeid Implementering av merkevaren (eks felles skilting, felles profil utad)	Antall webinarer/år Antall deltakere fra medlemskommunene på samarbeidsplattformer
Posisjonere nasjonalparkkommunene som premissleverandør nasjonalt (inn mot nasjonale myndigheter og virkemiddelapparat)	Bidrar til å styrke og utvikle innholdet i merkevaren Én part å forholde seg til Brobygger mellom kommunene, forvaltning og reiseliv Talerør for NP-kommunene ovenfor offentlige myndigheter Bidrar til økt synlighet av nasjonalparkkommunene	Myndigheter, premissleverandører; Miljødirektoratet, KMD, KLD m.fl. (ekstern)	Øke antallet medlemmer Definere og kartlegge eksisterende og mulige samarbeidspartnere og nøkkelaktører Bli en (be)tydelig aktør i det grønne skiftet mot en bærekraftig samfunnsutvikling både nasjonalt og lokalt	Økte bevilgninger over statsbudsjettet Tydeliggjøring av NPKL i nasjonale politiske strategier Antall medlemmer Innspill fra NPKL tas til følge der de har betydning og fører til endring
Bedre profesjonalitet mht kundereisen	Bistå kommunene i deres dialog med NP-styret, besøksentre nasjonalpark, lokale næringsaktører og andre relevante ressurser	De som tar imot besøkende (næringsliv, besøksenter mv.)	Bedre kommunikasjon og koordinering med NP-styrene mht utvikling av besøksstrategier Invitere destinasjonsselskapene på overordnet nivå inn i fagråd for bedre samarbeid mellom kommune og reiseliv	Nyetablerte samarbeidsfora/nytt liv i eksisterende Skriftlige avtaler partene imellom Inntatt i planverk

Handlingsplan

Det utarbeides rullerende årlig handlingsplan i dialog med medlemmene og styret, som vedtas på årsmøtet.

Delmål	Juni 2021 - mai 2022	Juni 2022 - mai 2023	23-24	24-25	25-26
▪ Skape samarbeidsplattformer for dialog, kompetanseutveksling og erfaringsdeling ▪ Fungere som kompetansebank bl.a. mht næringsutvikling og regionalt samarbeid ▪ Implementering av merkevaren (eks felles skilting, felles profil utad)	▪ Det etableres en faggruppe på 3 personer for saksforberedende og saksoppfølgende støtte til administrasjonen for denne gruppen av delmål. Faggruppen etableres og ledes av daglig leder. Deltakerne engasjeres i kraft av sin kompetanse og mottar ingen godtgjørelse eller kostnadsdekning for sin deltakelse ▪ Tilrettelegge for erfaringsutveksling mellom kommunene i form av korte, forberedte digitale workshops i mindre grupper som gjør det enkelt å delta. Lære av de beste, få fram gode eksempler og gode ideer, utnytte nettverksgevinster, dele kompetanse, erfaring og kunnskap ▪ Finne egnede kommunikasjonskanaler i organisasjonen. Opprette grupper i forhold til interesser og ståsted og invitere til samarbeid ▪ Oppfordre medlemmene til å opprette nasjonalparkgruppe med både folkevalgte, kommuneadministrasjon og næringsaktører i hver kommune	▪ Tilby en webinarserie med kurs i samarbeid med f.eks. Distriktsenteret og/eller utvalgt universitet eller høyskole: ○ Eks tema Besøksforvaltning: Kurs for politikere og nøkkelpersoner i kommunene ○ Eks tema Tilrettelegging for økt attraksjonskraft (besøks- og boattraktivitet)			
▪ Øke antallet medlemmer	▪ Det etableres en faggruppe på 3 personer for saksforberedende og saksoppfølgende støtte til administrasjonen for denne gruppen av delmål. Faggruppen etableres og ledes av daglig leder. Deltakerne engasjeres i kraft av sin kompetanse og mottar ingen godtgjørelse eller kostnadsdekning for sin deltakelse ▪ Rekrutteringsoffensiv med fokus på foreningens nytteverdi for kommunene. Bruke aktive kommuner i NPKL som referanse og ambassadører i forbindelse med rekruttering				

▪ Definere og kartlegge eksisterende og mulige samarbeidspartnere og nøkkelaktører ▪ Bli en (be)tydelig aktør i det grønne skiftet mot en bærekraftig samfunnsutvikling både nasjonalt og lokalt	▪ Videreutvikle samarbeidet med Norske Parker og Distriktssenteret ▪ Administrative tiltak: ○ Styret utarbeider konkretisert instruks og arbeidsavtale for daglig leder med årlige prestasjonsmål ○ Utarbeide årshjul for organisasjonen, og benytte dette som basis for budsjettering ○ Strategisk vurdering av tjenestekjøp på enkelte fagområder, f.eks. markedsføring, politikerkontakt mm (ifm utarbeidelse av budsjett) ▪ Politikere i alle NP-kommuner må sammen med styret være pådrivere mot nasjonale myndigheter ▪ Gjennomføre «Klimatilpasning nasjonalpark og naturområder - Hovedprosjekt» med Vestlandsforskning				
▪ Bedre kommunikasjon og koordinering med NP-styrene mht utvikling av besøksstrategier ▪ Invitere destinasjonsselskapene på overordnet nivå inn i fagråd for bedre samarbeid mellom kommune og reiseliv	▪ Det etableres en faggruppe på 3 personer for saksforberedende og saksoppfølgende støtte til administrasjonen for denne gruppen av delmål. Faggruppen etableres og ledes av daglig leder. Deltakerne engasjeres i kraft av sine posisjoner i destinasjonsselskaper og NP-styrer/administrasjon og mottar ingen godtgjørelse eller kostnadsdekning for sin deltakelse. ▪ Utarbeide en modell for samhandling og koordinering med NP-styrene ▪ Bidra i utvikling av en reiselivsfaglig kunnskapsplattform for kommunene, sammen med KS og Distriktssenteret ▪ Tilrettelegge for erfaringsutveksling (digitale workshops) mellom reiselivsbedrifter på tvers av NP-kommunene ▪ Innsats overfor myndighetene for bedre rammebetingelser; få gjennom finansieringsmodeller for tilrettelegging og utvikling av nødvendige fellesgoder				